

Rolnummers 4519 en 4522
Arrest nr. 66/2009 van 2 april 2009

A R R E S T

In zake :

- de prejudiciële vraag betreffende artikel 4, derde tot vijfde lid, van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, de artikelen 162*bis* en 194 van het Wetboek van strafvordering en de artikelen 1017, 1018 en 1022 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Correctionele Rechtbank te Gent;

- de prejudiciële vraag over artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij artikel 9 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, gesteld door het Hof van Beroep te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en M. Melchior, en de rechters R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen en J.-P. Snappe, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

a. Bij vonnis van 17 september 2008 in zake Maurice Dellaert en de bvba « DWS Desindo Wood Supply » tegen Björn Van hove, in aanwezigheid van het openbaar ministerie, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 25 september 2008, heeft de Correctionele Rechtbank te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden artikel 4 lid 3 t.e.m. 5 V.T.Sv., artikel 162*bis* en 194 Sv., en de artikelen 1017, 1018 en 1022 Ger.W., zowel afzonderlijk als in hun onderlinge samenhang, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang met artikel 6 E.V.R.M. en artikel 14 E.V.R.M., doordat ze voorzien dat de beklaagde die voor de strafrechter in het gelijk wordt gesteld wat betreft de tegen hem door de burgerlijke partij in een verzoekschrift op grond van artikel 4 V.T.Sv. geformuleerde vordering, geen recht heeft op een rechtsplegingsvergoeding vanwege de burgerlijke partij, terwijl de beklaagde die in het gelijk wordt gesteld wat betreft dezelfde vordering die tegen hem door dezelfde burgerlijke partij voor de burgerlijke rechter werd ingesteld, daarop wél aanspraak kan maken ? ».

b. Bij arrest van 25 september 2008 in zake het openbaar ministerie en de bvba « 't Inboedelke » tegen Brahim Bouyahiaoui en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 1 oktober 2008, heeft het Hof van Beroep te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt art. 162*bis* Sv., zoals ingevoegd door de wet van 21 april 2007, het gelijkheidsbeginsel, zoals vastgelegd in art. 10 en 11 van de Grondwet, doordat het voorziet dat (in een vonnis uitgesproken door een strafrechtbank) enkel de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke personen veroordeeld kunnen worden tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding en dus niet de burgerlijke partij, terwijl deze laatste in een vonnis, uitgesproken door een burgerlijke rechtbank wel moet (minstens kan) worden veroordeeld tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding, zodra ze wordt aangemerkt als ' in het ongelijk gestelde partij ' ? ».

Die zaken, ingeschreven onder de nummers 4519 en 4522 van de rol van het Hof, werden samengevoegd.

De Ministerraad heeft memories ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 17 maart 2009 :

- is verschenen : Mr. J. Mosselmans *loco* Mr. P. Peeters, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en J.-P. Snappe verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen

In beide strafzaken vragen de beklaagden dat de burgerlijke partij tot een rechtsplegingsvergoeding zou worden veroordeeld.

In de zaak nr. 4519 stelt de Correctionele Rechtbank te Gent vast dat daarvoor geen wettelijke grondslag bestaat aangezien de beklaagde in geval van vrijspraak slechts aanspraak kan maken op de betaling van een rechtsplegingsvergoeding ten laste van de burgerlijke partij wanneer die rechtstreeks heeft gedagvaard. Naar het oordeel van de rechtbank is het daaruit voortvloeiende verschil in behandeling naargelang al dan niet rechtstreeks wordt gedagvaard logisch en verantwoord. Wanneer het openbaar ministerie de strafvordering opstart, voegt de burgerlijke partij zich daar alleen bij en ligt zij niet aan de oorsprong ervan. Indien haar aanspraken niet worden ingewilligd, kan ze daarvoor niet aansprakelijk worden gesteld ten aanzien van de beklaagde en kan ze bijgevolg ook niet worden veroordeeld tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding. Aangezien de artikelen 10 en 11 van de Grondwet kennelijk niet zijn geschonden, beslist de Rechtbank om op dit punt geen prejudiciële vraag te stellen. De Rechtbank acht het daarentegen wel nodig om een prejudiciële vraag te stellen over het verschil in behandeling naargelang de burgerlijke partij zich voor de afhandeling van de burgerlijke belangen tot de strafrechter dan wel tot de burgerlijke rechter wendt.

In de zaak nr. 4522 stelt het Hof van Beroep te Antwerpen vast dat de strafvordering niet door een rechtstreekse dagvaarding van de burgerlijke partij werd ingesteld, maar dat zij door een beschikking van de raadkamer aanhangig werd gemaakt. Het Hof stelt vervolgens een soortgelijke prejudiciële vraag als in de zaak nr. 4519.

III. In rechte

- A -

A.1. De Ministerraad is van oordeel dat de prejudiciële vragen ontkennend moeten worden beantwoord. Hij verwijst allereerst naar de parlementaire voorbereiding, waaruit blijkt dat de wetgever met de invoering van artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering de verhaalbaarheid van ereloonkosten wenste uit te breiden tot strafzaken, doch enkel in de relatie tussen de beklaagde en de burgerlijke partij.

Wanneer een beklaagde of een persoon die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk is, wordt veroordeeld tot de betaling van een vergoeding aan de burgerlijke partij, wordt hij veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding. Indien de beklaagde daarentegen wordt vrijgesproken, dient de burgerlijke partij een rechtsplegingsvergoeding te betalen aan de beklaagde. In het laatste geval voerde de wetgever evenwel een matiging door, gelet op de specifieke aard van de strafprocedure. De burgerlijke partij wordt enkel veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding indien de beklaagde wordt vrijgesproken nadat de burgerlijke partij zelf de strafvordering heeft opgestart met een rechtstreekse dagvaarding. Ook indien de burgerlijke partijstelling rechtstreeks geschiedde in handen van de onderzoeksrechter en de raadkamer of kamer van inbeschuldigingstelling oordeelt dat er geen reden is voor doorverwijzing naar een vonnisgerecht, wordt de burgerlijke partij veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding.

Indien de rechter een door het openbaar ministerie ingestelde vordering afwijst, dient de burgerlijke partij aan de vrijgesproken beklaagde geen rechtsplegingsvergoeding te betalen. Wanneer het openbaar ministerie de strafvordering opstart, voegt de burgerlijke partij zich daar enkel bij en is zij niet de oorzaak van het opstarten van de strafvordering. Indien de aanspraken van de burgerlijke partij niet worden ingewilligd, kan zij hiervoor niet aansprakelijk worden gesteld ten aanzien van de beklaagde en ook niet worden veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding. Ook indien de raadkamer beslist om de zaak te verwijzen ingevolge een klacht met burgerlijke partijstelling in handen van de onderzoeksrechter en de bodemrechter de vordering uiteindelijk afwijst, zal de burgerlijke partij niet kunnen worden veroordeeld tot de betaling van een rechtsplegingsvergoeding. Hoewel in een dergelijk geval de burgerlijke partij aan de oorsprong ligt van de

vordering, is het niet zij maar een magistraat die beslist over de voortzetting van de vervolging.

A.2. Indien de burgerlijke partij een vordering instelt voor de burgerlijke rechter, zo vervolgt de Ministerraad, streeft zij hiermee uitsluitend een privaat belang na. Dat vormt het essentiële onderscheid tussen procedures voor de burgerlijke rechtbank en voor de strafrechtbank. Voor de burgerlijke rechtbank worden uitsluitend particuliere belangen beslecht, terwijl een door het openbaar ministerie ingestelde vordering voor de strafrechter betrekking heeft op het algemeen belang en de bestraffing van de niet-naleving van een gedragsnorm. De specifieke situatie van de vrijgesproken beklaagde op dagvaarding van het openbaar ministerie dan wel na een verwijzingsbeslissing door de raadkamer zou om die reden niet zonder meer naar het burgerlijke proces kunnen worden getransponeerd.

Bovendien preciseert de Ministerraad dat de regels van de rechtspleging zijn verbonden met de aard van het gerecht dat uitspraak doet en niet met de aard van de behandelde belangen. Dat impliceert dat een burgerlijke vordering die samen met de strafvordering voor de strafrechtbanken wordt gebracht door de specifieke regels van het strafprocesrecht wordt beheerst, terwijl dezelfde burgerlijke vordering die voor de burgerlijke rechtbank wordt gebracht volgens de regels van het gerechtelijk privaatrecht verloopt.

Hoewel de burgerlijke vordering voor de burgerlijke rechtbank en voor de strafrechtbank eenzelfde voorwerp kan hebben, besluit de Ministerraad dat het door de verwijzende rechters aangevoerde verschil in behandeling niet pertinent is, gezien het verschillende karakter van beide rechtscolleges en de daarmee gepaard gaande verschillende regels inzake rechtspleging.

- B -

B.1. De prejudiciële vragen hebben betrekking op het verschil in behandeling van beklaagden naargelang de vordering van de burgerlijke partij ten aanzien van de beklaagde door een burgerlijke rechtbank of door een strafrechtbank wordt afgewezen : in het eerste geval kan de beklaagde aanspraak maken op een rechtsplegingsvergoeding ten laste van de burgerlijke partij; in het tweede geval kan de beklaagde daarop enkel aanspraak maken indien de burgerlijke partij rechtstreeks heeft gedagvaard.

B.2. De beperking die tot het verschil in behandeling aanleiding geeft, vloeit voort uit artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, dat bepaalt :

« Ieder veroordelend vonnis, uitgesproken tegen de beklaagde en tegen de personen die voor het misdrijf burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, veroordeelt hen tot het betalen aan de burgerlijke partij van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek.

De burgerlijke partij die rechtstreeks heeft gedagvaard en die in het ongelijk wordt gesteld, zal veroordeeld worden tot het aan de beklaagde betalen van de vergoeding bedoeld

in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek. De vergoeding wordt bepaald door het vonnis ».

B.3. Bij zijn arrest nr. 182/2008 van 18 december 2008 heeft het Hof de beroepen tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van de voormelde wet van 21 april 2007 verworpen, onder voorbehoud van de in B.7.6.6 van dat arrest geformuleerde interpretatie.

In dat arrest, alsmede in de arresten nr. 13/2009 van 21 januari 2009 en nr. 28/2009 van 18 februari 2009, heeft het Hof geoordeeld dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, niet worden geschonden doordat de burgerlijke partij slechts tot de betaling van de rechtsplegingsvergoeding aan de vrijgesproken beklaagde of aan de in verdenkinggestelde die een buitenvervolginstelling geniet, wordt veroordeeld wanneer zij zelf de strafvordering op gang heeft gebracht en niet wanneer zij haar vordering heeft doen aansluiten bij een door het openbaar ministerie ingestelde strafvordering of wanneer een onderzoeksgerecht de verwijzing van de beklaagde naar een vonnisgerecht heeft bevolen. In die gevallen, indien de eisen van de burgerlijke partij « niet ingewilligd worden, kan ze [voor de strafprocedure] niet aansprakelijk gesteld worden ten aanzien van de beklaagde en bijgevolg ook niet veroordeeld worden om die te vergoeden voor de procedurekosten die bij die gelegenheid zijn ontstaan » (*Parl. St.*, Kamer, 2006-2007, DOC 51-2891/002, p. 6).

Die situatie verschilt van die van een voor de burgerlijke rechter ingestelde procedure, die, ongeacht de wijze waarop zij wordt ingesteld, nooit een vordering is die wordt toegevoegd aan een strafvordering die, hetzij door het openbaar ministerie, hetzij bij een beschikking tot verwijzing, wordt ingesteld.

B.4. De prejudiciële vragen dienen ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering, zoals ingevoegd bij artikel 9 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, schendt niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, op de openbare terechtzitting van 2 april 2009.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt